

KUTSEÕPPE KVALITEEDI HINDAMINE 2020: TULEMUSED JA ÕPPETUNNID

„Kutsehariduse kvaliteedi hindamine ja kindlustamine“

Kutseõppe kvaliteedi hindamine 2020: tulemused ja õppetunnid

Koostanud: Marge Kroonmäe, Reet Taimsoo, Liia Lauri

Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur, 2021

SISUKORD

SAATEKS.....	3
KUTSEÕPPE KVALITEEDI HINDAMISE SÜSTEEM	4
Kvaliteedi hindamised 2019–2020	5
HINDAMISED 2020	7
Ülevaade.....	7
Hindamisotsused	8
Õppekavarühmade kvaliteedi hindamine	8
Õppekavarühmade esma- ja kordushindamine	8
Tugevused ja parendusvaldkonnad hindamisotsuste põhjal	8
Õppekavad ja õppekavaarendus	9
Õppimine ja õpetamine.....	11
Õpetajad	14
Kokkuvõte.....	15
Hindamiskomisjonide sõnumid kutsehariduse osapooltele	15
OSAPOOLTE TAGASISIDE JA SELLE KASUTAMINE PARENDUSTEKS	16
Koolide tagasiside hindamiskülastustele.....	16
Hindamiskomisjonide tagasiside kvaliteedi hindamise protsessile	19
LISA 1 Kvaliteedi hindamise tulemused 2019–2020 koolide tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmades ..	

SAATEKS

Olete lugemas Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri (EKKA) ülevaadet kutseõppe kvaliteedi hindamisest aastal 2020.

Aasta 2020 oli kvaliteedi hindamises koolidele ja EKKAle intensiivne ning eriline. Võrreldes 2019. aastaga oli hindamisi plaanitud rohkem, sageli kolme kuni nelja õppekavarühma hindamine ühes koolis korraga. Hindamiste korraldust mõjutas COVID-19 pandeemiast tingitud eriolukord kevadel ja piirangud sügisel 2020.

Järgnevates peatükkides võtame kokku kvaliteedi hindamise 2020. aasta statistika, anname ülevaate hindamistulemustest ning toome hindamisaruannete põhjal esile peamised õppetöö tugevused ja kitsaskohad. Samuti toome välja hindajate ettepanekud erialaliitudele, kutsehariduse arendajatele ja korraldajatele.

Teise poolaasta eneseanalüüsid ja hindamisaruanded peegeldasid koolide toimetulekut distantsõppe korraldamise ja läbiviimisega. Toome kokkuvõtlikult välja selle peamised õppetunnid.

Analüüsimise kokkuvõtvalt koolide ja hindajate tagasisidet hindamisprotsessile, sh virtuaalsetele hindamiskülastustele, ning toome esile EKKA tegevused hindamisprotsessi parendamiseks.

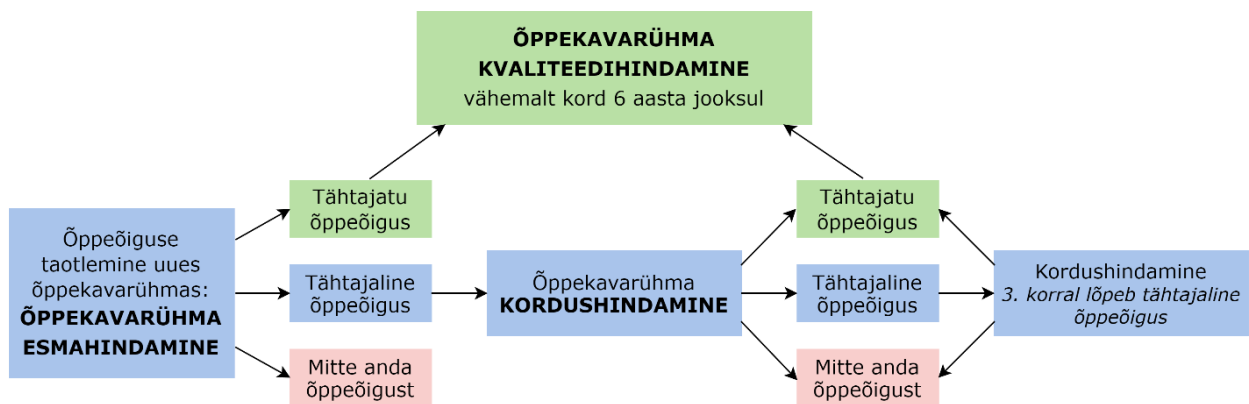
Loodame, et hindamistulemuste kokkuvõte on kasuks koolidele uue arenguperioodi kavandamisel koostöös kõikide kutsehariduse osapooltega. **Hariduse kvaliteet sünnib koostöös!**

KUTSEÕPPE KVALITEEDI HINDAMISE SÜSTEEM

Eestis on 2020. aasta seisuga 37 kutseõpet pakkuvat õppeasutust: 32 kutseõppeasutust ja viis rakenduskõrgkooli. Kutseõpet pakutakse „Kutseharidusstandardis“ määratletud 44 kutseõppe tasemeõppe õppekavarühmas, 2020. aasta seisuga toimub kutseõpe ca 250 kooli õppekavarühmas, millest enamikul on tähtajatu õppeõigus.

Vastavalt kutseõppeasutuse seadusele peavad kõik kutseõpet pakkuvad õppeasutused (edaspidi *koolid*) läbima vähemalt kord kuue aasta jooksul kvaliteedi hindamise tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmades. Kui koolil on õppekavarühmas tähtajaline õppeõigus, tuleb tähtajatu õiguse saamiseks läbida kordushindamine. Õppe avamiseks uues õppekavarühmas tuleb koolil läbida esmahindamine.

Haridus- ja Teadusministeerium on delegeerinud kutseõppe esma- ja kordushindamise ning kvaliteedi hindamise läbiviimise EKKAle. Seega täidab EKKa kutsehariduse kvaliteedi tagamisel kahetist rolli: esma- ja kordushindamisel on selgelt vastavushindamise iseloom, eesmärk on hinnata, mil määral on täidetud õigusaktidest tulenevad nõuded. Kvaliteedi hindamine on kujundav hindamine, mille eesmärk on soovitusel koolidele õppe kvaliteedi edendamiseks.

Joonis 1. Kutseõppe kvaliteedi hindamise süsteem.

Kutseõppe õppekavarühma esmahindamise ja kordushindamise viib EKKa läbi vastavalt regulatsioonile „Kutseõppe õppekavarühma esmahindamise ja kordushindamise juhend“.

Tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmade kvaliteedi hindamise nõuded ja korraldus on reguleeritud dokumendis „Kutseõppe kvaliteedi hindamise juhend“.

Juhendid ja juhismaterjalid on kättesaadavad EKKa kodulehel [siin](#).

Vastutus õppe kvaliteedi eest lasub koolil. Regulaarne eneseanalüüs näitab kooli võimekust õppe kvaliteedi taset analüüsida ja õppekavarühmade arengut kujundada. Välise kvaliteedi hindamise eesmärk on toetada õppimiskeskse koolikultuuri arengut, andes koolile sõltumatut tagasisidet õppeprotsessi kvaliteedi kohta ning soovitusi selle arendamiseks. Samuti on kvaliteedi hindamise eesmärk suurendada kutsehariduse usaldusväarsust, informeerida õppijaid, töömaailma, riiki ning ühiskonda laiemalt

kutseõppe vastavusest osapoolte, sh õppekavarühmale vastava majandussektori vajadustele ja ootustele.

Koolid on kavandanud õppekavarühmade hindamised pikaajaliselt aastate lõikes. Kvaliteedi hindamine võimaldab analüüsida koos ühte õppesuunda kuuluvaid ja ka eri õppesuundadesse kuuluvaid, kuid sisult lähedasi õppekavarühmi. EKKA moodustab hindamiskomisjonid, kuhu kuuluvad kutseõppe eksperdid ja hinnatavatele õppekavarühmadele vastavate valdkondade eksperdid. Nii hindasid laiapõhjalised komisjonid sageli ühes koolis koos 3 kuni 4, kõige rohkem 5 õppekavarühma ühe hindamiskülastusega. Selline lähenemine hoiab kokku nii kooli kui ka EKKA ressursi. Kui hinnatavaid õppekavarühmi on rohkem ja komisjoniliikmete arv suurem, saab komisjon jaguneda vestlusteks erinevate õppekavarühmade esindajatega.

Tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmade kvaliteedi hindamise lõppotsused võtab vastu EKKA **kutsehariduse hindamisnõukogu** (edaspidi *nõukogu*). Nõukogu kaalub hindamiskomisjoni välja toodud tugevusi, parendusvaldkondi ja soovitusi, ning määrab õppekavarühma järgmise kvaliteedi hindamise aja: kas **kuue aasta pärast**, kui õppekavarühmas toimuv õppetöö vastab kvaliteedi hindamise kriteeriumidele ja õigusaktidele, või **kolme aasta pärast**, kui hindamisnõukogu hinnangul esineb õppekavarühmas õppetöö mittevastavusi õigusaktidele ja kvaliteedi hindamise kriteeriumidele. Kui hindamisnõukogu kaalub kahe hindamisotsuse vahel ning leiab, et teatud tingimuse täitmisel kooli poolt oleks võimalik võtta vastu positiivsem otsus, võib ta sellise otsuse vastu võtta kõrvaltingimusega. Sellisel juhul esitab kool nõukogu määratud kuupäevaks aruande kõrvaltingimuses kirjeldatud puuduse kõrvaldamise kohta.

Kvaliteedi hindamine lähtub eeldusest, et vastutus hindamisaruandes välja toodud probleemide lahendamise ning pideva parendustegevuse eest lasub koolil. Kvaliteedi hindamise **järehtegevusena** palub EKKA esitada hindamise läbinud koolil üks aasta (põhjendatud juhul kaks aastat) pärast õppekavarühma kvaliteedi hindamise otsuse vastuvõtmist hindamisnõukogule kirjaliku ülevaate hindamisaruandes esitatud ettepanekute alusel kavandatud ja ellu viidud tegevuste ning nende tulemuste kohta. Nõukogu arutab parendustegevuste ülevaateid istungitel ja annab igale koolile tagasisidet.

Kutseõppe esma- ja kordushindamisel võtab nõukogu vastu otsuse avatava või läbiviidava õppe nõuetele vastavuse osas ning teeb selle alusel ettepaneku haridus- ja teadusministrile: kas anda koolile õppekavarühmas tähtajatu või tähtajaline õppeõigus või mitte anda õppeõigust, kui õpe ei vasta nõutavale tasemele.

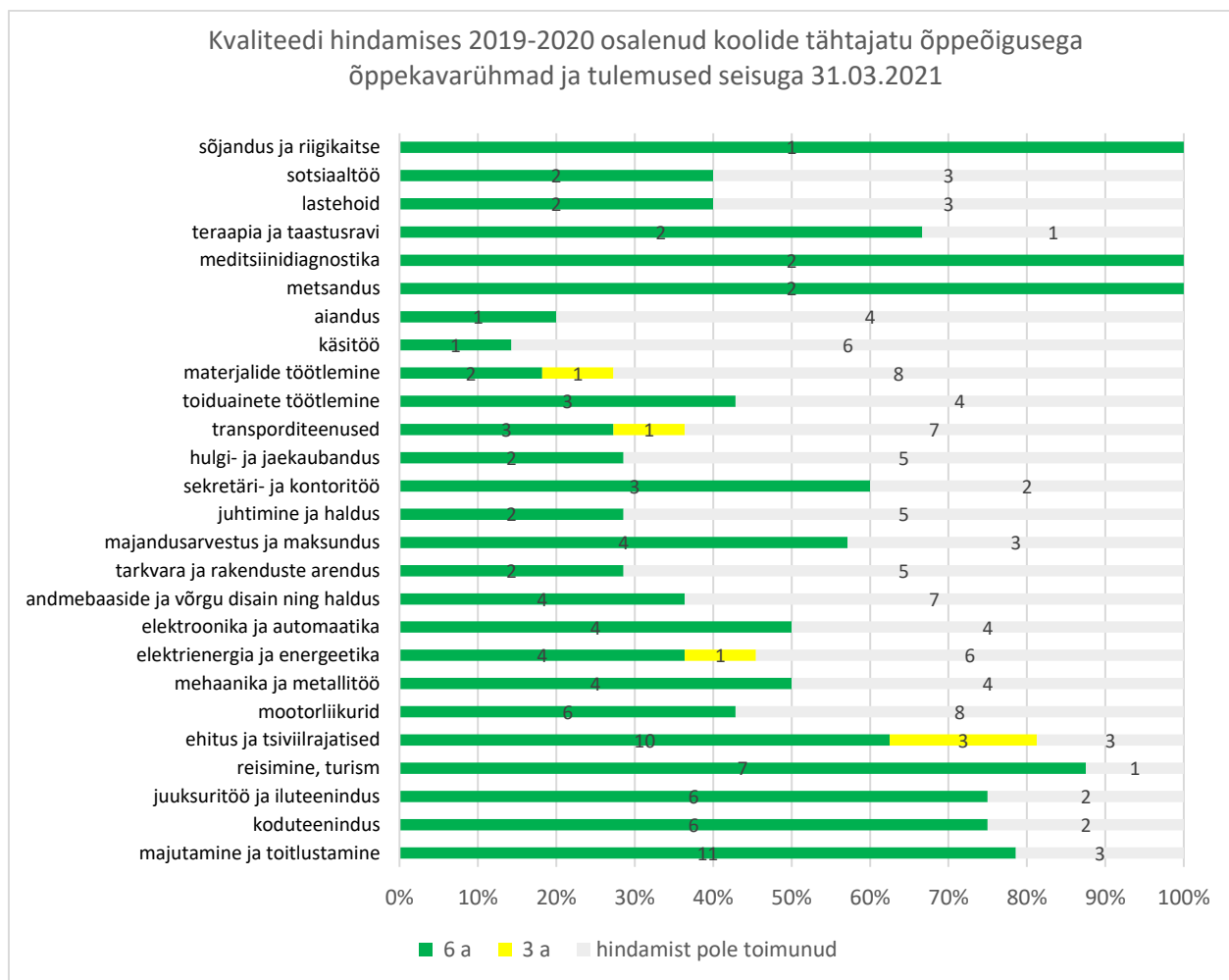
Kvaliteedi hindamised 2019–2020

Kahe aasta jooksul on kutseõppe kvaliteedi hindamises osalenud 104 ehk 44% kõikidest koolide tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmadest. Vaid kuuel juhul on nõukogu otsustanud, et järgmine hindamine kooli õppekavarühmas viiakse läbi kolme aasta pärast. Kõikidel teistel juhtudel on tulemus olnud maksimaalselt positiivne.

Aastal 2019 hinnati peamiselt isikuteeninduse õppesuunda kuuluvaid õppekavarühmi ning ka ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühmi. Isikuteeninduse õppesuuna õppekavarühmades (majutamine ja toitlustamine, koduteenindus, juuksuritöö ja iluteenindus, reisimine, turism ja vaba aja veetmine) on

enamikus koolide õppekavarühmades hindamine toimunud. Kõigis neis toimub järgmine hindamine kuue aasta pärast. Ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühmas oli 16 koolist 2020. aasta lõpuks hinnatud 13, neist kolme kooli õppekavarühma puhul otsustas nõukogu, et järgmine hindamine toimub kolme aasta pärast, kuna õppetöö neis vastas osaliselt kvaliteedi hindamise nõuetele. Kahe kooli puhul otsustas nõukogu, et järgmine hindamine ehituse õppekavarühmas viiakse läbi kuue aasta pärast, kui kool kõrvaldab määratud tähtjaks kõrvaltingimuses toodud puudused õpilaste tööohutuse tagamisel praktilise töö keskkonnas (seisuga 31.03.2021 on mõlema kooli puhul see kõrvaltingimus täidetud).

Aastatel 2019–2020 kvaliteedi hindamises osalenud koolide tähtjatu õppeõigusega õppekavarühmad ja tulemused on toodud joonisel 2.

Joonis 2. Kvaliteedi hindamises 2019-2020 osalenud koolide tähtjatu õppeõigusega õppekavarühmad ja tulemused seisuga 31.03.2021.

Kvaliteedi hindamise 2019–2020 tulemused koolide kaupa on toodud [LISA 1 tabelis](#).

Hindamisaruanded ja otsused on avalikud EKKA kodulehel:

- [esma- ja kordushindamised](#);

- kvaliteedi hindamised.

Hindamisnõukogu protokollid on soovi korral kättesaadavad EKKA [kodulehel](#).

Kvaliteedi hindamine kutseõppe õppekavarühmades jätkub koolidega kooskõlastatud ajakavade alusel. Hindamiste pikaajaline kava ja aastate kavad hindamisperiodide ja osalevate koolide õppekavarühmade lõikes on kättesaadavad EKKA [kodulehel](#). Aastad 2021–2022 on koolidele veel suure hindamismahuga: 2021. aastasse on kavandatud 55 ja 2022. aastasse 47 kvaliteedi hindamist. Suurtel kutsehariduskeskustel on järgnevatel aastatel veel ees kolme kuni viie õppekavarühma hindamine ühel poolaastal.

HINDAMISED 2020

Ülevaade

EKKA viis 2020. aastal läbi kokku 62 kutseõppe õppekavarühma kvaliteedi hindamist:

- 52 tähtajatu õppeõigusega õppekavarühma kvaliteedi hindamist;
- 8 tähtajalise õppeõigusega õppekavarühma kordushindamist;
- 2 esmahindamist õppeõiguse taotlemisel uues õppekavarühmas.

Lisaks viis EKKA läbi kolme kooli nelja õppekavarühma kõrvaltingimuse täitmise hindamised.

Hindamine viidi läbi kuues informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate õppesuunda kuuluvas koolide õppekavarühmas: andmebaaside ja võrgu disain ning haldus (4); tarkvara ja rakenduste arendus ning analüüs (2). Samuti esitasid koolid hindamisele tehnikaalade õppesuuna õppekavarühmad: mootorliikurid, laevandus- ja lennundustehnika (6); elektrienergia ja energeetika (5); elektroonika ja automaatika (4) ning mehaanika ja metallitöö (4).

Hinnati ka ärimise ja halduse õppesuuna õppekavarühmi: majandusarvestus ja maksundus (5); sekretäri- ja kontoritöö (4) ning juhtimine ja haldus (2). Transporditeenuste õppekavarühma hinnati neljas koolis, materjalide töötlemise (klaas, paber, plast, puit) õppekavarühma kahes koolis, hulgi- ja jaekaubanduse õppekavarühma samuti kahes ning toiduainete töötlemise õppekavarühma ühes koolis.

Kevadel 2020 jõudsid hindamiskomisjonid läbi viia tavapärased hindamiskülastused viies koolis 11 õppekavarühma hindamiseks. Seoses eriolukorra kehtestamisega Eestis alates märtsist lükati kevadperioodiks kavandatud hindamised kolmes koolis edasi sügiseks 2020. Sügisperiood oli intensiivne, kokku viidi läbi 41 õppekavarühma hindamine 14 koolis. Sügisel jätkus COVID-19 kriis, mistõttu toimusid hindamiskülastused enamasti virtuaalselt e-keskkondades või hübriidkülastusena, kus osa vestlustel osalejaid oli kohapeal, osa liitus virtuaalselt. Komisjonidel tuli vestluste planeerimisel olla senisest veelgi paindlikum: vestlusi hajutati erinevatele päevadele, paljudel juhtudel vesteldi nt praktikakohtade esindajatega telefoni teel. Paljud komisjoniliikmed olid algul kahtlevad, kuid võrd on võimalik hinnata koolide praktilise töö keskkonda, seadmeid ja vahendeid, ning vaadelda praktilise töö toimumist distantsilt. Kuna koolid korraldasid komisjonile virtuaaltuuri praktilise töö ja keskkonna vaatluseks, veendusid komisjonid, et virtuaalkülastused võimaldavad saada analüüsiks vajaliku info.

Sügisel 2020 viis EKKA läbi Kaitseväe Akadeemia sõjanduse ja riigikaitse kutseõppe õppekavarühma kvaliteedi hindamise samaaegselt kõrghariduse institutsionaalse akrediteerimisega. Institutsionaalse akrediteerimise käigus hindab kooli rahvusvaheline komisjon, mille koosseisus olid ka valdkonna eksperdid Eestist.

Hindamisotsused

Hindamisnõukogu võttis hindamisotsused 2020 läbi viidud hindamiste kohta vastu kuuel istungil, sh novembris ja detsembris läbiviidud hindamiste otsused 2021. a jaanuaris ja veebruaris.

Õppekavarühmade kvaliteedi hindamine

Vastavalt hindamisnõukogu otsustele toimub **järgmine kvaliteedi hindamine kuue aasta pärast 52st hinnatud õppekavarühmast 48 juhul (92%)**. Hindamisaruandes väljatoodud tugevusi ja parendusvaldkondi kaaludes otsustas nõukogu neljal juhul, et õppekavarühmas toimuv õpe vastab osaliselt kvaliteedi hindamise kriteeriumidele ja nõuetele, ning järgmine kvaliteedi hindamine viiakse läbi kolme aasta pärast. Selline otsus võeti vastu kahe kooli ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühmas, ühe kooli transporditeenuste õppekavarühmas ning ühe kooli elektrienergia ja energeetika õppekavarühmas.

Õppekavarühmade esma- ja kordushindamine

Lisaks 52 õppekavarühma kvaliteedi hindamisele viis EKKA 2020. aastal läbi kaks esmahindamist, kui kool taotles õppeõigust uues kutseõppe õppekavarühmas, ja kaheksa esmahindamise kordushindamist tähtajalise õppeõigusega õppekavarühmas.

Esma- ja kordushindamiste puhul annab hindamiskomisjon standardite täitmisele osahinnangud, mille alusel võtab nõukogu otsuse vastu. 2020. aastal läbiviidud **kordushindamiste** puhul otsustas nõukogu seitsmel juhul, et õppekavarühmas läbiviidav õpe vastab nõutavale tasemele ning tegi haridus- ja teadusministrile ettepaneku anda koolile õppekavarühmas tähtajatu õppeõigus. Ühel juhul otsustas nõukogu, et õppekavarühmas läbiviidav õpe ei vasta nõutavale tasemele ning tegi ettepaneku mitte anda koolile õppekavarühmas õppeõigust. **Esmahindamisel** otsustas nõukogu ühe õppekavarühma puhul, et avatav õpe vastab osaliselt nõutavale tasemele ning tegi haridus- ja teadusministrile ettepaneku anda koolile õppekavarühmas õppeõigus kolmeks aastaks. Teisel juhul tegi nõukogu ettepaneku mitte anda koolile õppekavarühmas õppeõigust, kuna avatav õpe ei vastanud nõutavale tasemele.

Kokku hindas 2020. aastal 31 hindamiskomisjoni 62 kooli õppekavarühma. Hindamiskomisjonides töötas kokku üle 100 hindamiseksperdi, kellest pooled olid õppevaldkonna või eriala eksperdid töömaailmast.

Tugevused ja parendusvaldkonnad hindamisotsuste põhjal

Kvaliteedi hindamise keskmes on **õppeprotsess**, mida hinnatakse kolme hindamisvaldkonna lõikes:

1. **õppekavad ja õppekavaarendus;**
2. **õppimine ja õpetamine;**

3. õpetajad.

Järgnevalt võtame hindamisotsuste põhjal kokku 2020. aastal hinnatud õppekavarühmade peamised tugevused ja parendusvaldkonnad hindamisvaldkondade lõikes. Selguse huvides oleme iga hindamisvaldkonna all ära toonud ka hindamiskriteeriumid.

Parendusvaldkondade analüüs sisaldab komisjonide soovitusi, kuidas probleemi või kitsaskohta lahendada. Oleme ära toonud ka komisjonide soovitusel arendustegevusteks – arenguvõimalused, mis ei viita mittevastavusele kvaliteedi hindamise nõuetega. Komisjoni pakutud arenguvõimalused ei mõjuta nõukogu otsuse kujunemist ja nende arvestamine on kooli otsustada.

Õppekavad ja õppekavaarendus

Kriteeriumid:

1. Õppekavaarendus on eesmärgistatud, süsteemne ja juhitud; õppekavasid koostatakse ja arendatakse, arvestades õppijate ja tööturu koolitusvajadust.
2. Õppekavade moodulite rakenduskavades on õpe kavandatud arvestades õppijate eripäraga, õppesisu ja -meetodid ning hindamiskriteeriumid ja -meetodid toetavad õppijat õpiväljundite saavutamisel ja võtmepädevuste arendamisel.

Õppekavaarendus on tugevusena välja toodud peaaegu kõigis hindamisaruannetes. Nii oli see ka eelmisel aastal. Õppe kavandamine moodulite rakenduskavades ja rakenduskavade sidusus on saanud komisjonidelt suuremat tähelepanu kui eelmisel aastal. Kitsaskohti on komisjonid esile toonud ennekõike õpiväljundite hindamise osas.

Õppekavaarendus

Õppekavaarendus on tugevuseks enamike õppekavarühmade puhul, nagu ka eelmisel aastal. Komisjonide hinnangul on õppekavade arendamine eesmärgistatud ja süsteemne, lähtub kooli arengukavast ning tööturu ja õppijate vajadustest. Tugevusena on toodud see, kui õppekavade arendamine on juhitud eesmärgipäraselt, vastutus on selgelt jagatud ja kaasatud on õppekavarühma õpetajad ning ettevõtted ja erialaliidud. Samuti see, kui õppekavaarendus lähtub tööturu-uuringutest ja ettevõtete tagasisidest. Erialade valik on mitmekülgne.

Komisjonid tunnustavad õppekavade loomist erinevatele sihtrühmadele ja tasemetele. Kus võimalik ja asjakohane, nt tervise ja heaolu, logistika, mehhaanika ja metallitöö sektorites, on komisjonid arenguvõimalusena soovitanud laiendada õppekavade valikut 5. taseme esma- ja jätkuõppekavade loomisega. Tugevusena on esile toodud õppekavade rakendamist erinevates õppevormides – statsionaarses õppevormis nii kooli- kui ka töökohapõhiselt ning mittestatsionaarses õppevormis, näiteks töökohapõhise õppe rakendamine Rakvere Ametikooli ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühmas, ning mittestatsionaarse õppevormi rakendamine Tallinna Tööstushariduskeskuse elektrienergia ja energeetika, elektroonika ja automaatika, mehaanika ja metallitöö õppekavarühmades

Eriti juhtudel, kui on probleeme õppegruppide täituvusega koolipõhises õppevormis, on komisjonid soovitanud rakendada töökohapõhist või mittestatsionaarset õpet. Üldiselt on töökohapõhise õppe rakendamisel selgelt veel arenguruumi. Komisjonid on seda sagedasti soovitusena välja toonud, nt

ehituse ja tsiviilrajatiste, energeetika ja automaatika, mootorliikurite, laevandus- ja lennundustehnika, transporditeenuste jt õppekavarühmades erialadel, kus seda siiani pole tehtud. Töökohapõhist õpet soovitavad komisjonid pakkuda erinevatel õppetasetel ja piirkondades, kaasates rohkem praktikakohti.

Tugevusena on sageli välja toodud **täienduskoolituse õppekavade** arendus ja rakendamine, näiteks Tallinna Tööstushariduskeskuse mehaanika ja metallitöö ning elektroonika ja automaatika õppekavarühmades. Hea näide on ka Valgamaa Kutseõppekeskuse ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühmast, kus kool on lähtuvalt Valgamaa rahvastiku arengu prognoosist võtnud suuna põhiliselt täiskasvanute koolitusele. Täienduskoolituste lõpetajate protsent on reeglina kõrge, mis näitab, et koolitused on kvaliteetsed ja vastavad sihtgrupi ootustele. Tugevusena on toodud kaasaegsed õppevormid täienduskoolituses, näiteks õpiampsud Valgamaa Kutseõppekeskuse ehitusvaldkonna täienduskoolituste pakkumisel, mis toetavad kiirelt ja paindlikult sisenemist tööturule.

Mitmed komisjonid on märkinud vajadust **valdkonna kiire arenguga** kaasa minna. Komisjonid soovitavad süsteemselt arendada koostööd piirkondlike tööandjatega, et tagada tööturu tehnoloogiliste uuenduste kiire jõudmine õppekavadesse ja õppetöösse. Üksiti julgustavad komisjonid tuginema OSKA tööjõuvajaduse prognoosidele ja soovitudele nii taseme- kui täiendusõppes. Erialade puhul on komisjonid toonud konkreetseid soovitusi, lähtudes töömaailma vajadustest. Näiteks on sekretäri- ja kontoritöö ning majandusarvestuse ja maksunduse õppekavarühmades soovitatud põhipädevustele lisaks õpetada sotsiaalmeedia rakendamise oskusi ja erinevate ärimudelite raamatupidamist. Valikõpingutesse on soovitatud lisada tehnoloogia arengu ja tulevikuoskuste teemad.

Mehaanika ja metallitöö, mootorliikurite, laevandus- ja lennundustehnika ning transporditeenuste õppekavarühmade hindamiskomisjon rõhutab, et **COVID-19 pandeemia tagajärjed** mõjutavad tugevalt lähiaastate tööturgu ning koolid peaksid olema valmis kiireks reageerimiseks.

Tagasisides koolide parendustegevuste ülevaadetele rõhutas hindamisnõukogu **digipädevuste arendamise ning puhtuse ja turvalisuse hoiakute** järjepideva kujundamise ning nõuete täitmise olulisust. Hindamisnõukogu juhtis **isikuteeninduse õppesuunas ja toiduainete töötlemise õppekavarühmas** õpetavate koolide ning valdkonna erialavõrgustike tähelepanu sellele, et õppekavade arenduses ja õppe läbiviimisel tuleb arvestada COVID-19 pandeemia mõjust tingitud struktuurseid muudatusi sektoris. Muutunud olukorras on vajalik ajakohastada õppekavad ja õppemetoodikad.

Samuti rõhutas hindamisnõukogu, et kõikides õppevaldkondades on vaja rõhutada olulisi teemasid nagu **vastutustundlikkus, puhtus ja turvalisus, digipädevused, vaimne tervis, rohepööre ja keskkonna säästlikkus koos tootearendusega. Üha enam tähtsustub siinjuures koolide ja ettevõtjate koostöö ning suhtlusvõrgustikud.**

Moodulite rakenduskavad

Rakenduskavasid on komisjonid võrreldes eelmise aasta hindamistega sügavamalt analüüsinud. Kolmel korral on välja toodud tugevusena, et rakenduskavades kirjeldatud õppe sisu, õpetamis- ja hindamismeetodid lähtuvad õppijate eripärast ja toetavad õppijat õpiväljundite saavutamisel.

Komisjonide erilist tähelepanu on rakenduskavade puhul saanud **hindamine**, mis on ka õigustatud, sest hindamisel on õppimise toetamisel täita otsustav roll. Komisjonid näevad siin pigem kitsaskohti. Põhilise probleemina toovad komisjonid, et väljundipõhise hindamise põhimõttest ei peeta järjepidevalt kinni: hindamiskriteeriumid, sh praktika puhul, ei lähtu alati õpiväljunditest, ega anna seega õppijale ja teistele huvipooltele informatsiooni õpiväljundite saavutatuse kohta. Probleemiks on ka, et hindamiskriteeriumid ei ole alati üheselt mõistetavad, konkreetsed ja mõõdetavad. Eristava hindamise puhul on hindamiskriteeriumid mõnikord üldse puudunud. Komisjonid rõhutavad, et hinde lävend peab olema õppijale arusaadav. Vahel on ka hindamisülesanded ja -meetodid määratlemata, sh praktika õpiväljundite hindamisel. Korduvalt on komisjonid toonud välja vajaduse kasutada ajakohaseid ning mitmekesiseid õppemeetodeid ja hindamisülesandeid, mis muudavad õppe huvitavamaks ja suurendavad õpimotivatsiooni.

Õppimine ja õpetamine

Kriteeriumid:

1. Õppijate erialavalik on toetatud.
2. Õpikeskkond, sh materjalid, vahendid ja tehnika toetab õppijat õpiväljundite saavutamisel.
3. Õppekorraldus, sh praktilise töö ja praktika korraldus lähtub õppijate ja õppevormide eripärast, ja toetab õppijat õpiväljundite saavutamisel.
4. Õppesisu, -metoodika ja hindamine, sh praktilisel töö ja praktilal, lähtub õpiväljunditest.
5. Õppijate toetamiseks on loodud tugiteenused ja need on õppijale kättesaadavad.

Õppimise ja õpetamise valdkonna peamised tugevused on ennekõike tõhus õppijate tugisüsteem ja kaasaegne õpikeskkond. See oli nii eelmisel aastal kui ka akrediteerimiste tulemustes. Eesti kutseõppeasutuste ja rakenduskõrgkoolide kaasaegne, õpiväljundite saavutamist toetav õpikeskkond on tugevusena esil ka sel korral. Läbi aastate on murekohaks olnud puudused praktika korraldamisel ja läbiviimisel. Komisjonid toovad endiselt kitsaskohana, et õpitulemuste ja osapoolte tagasiside vajab süsteemsemat analüüsi tõendusvahenditeks parendustegevusteks. Kvaliteedi hindamises on komisjonidelt varasemast suuremat tähelepanu saanud digiõppega seonduv. COVID-19 põhjustatud kriisis on selgelt ilmnenu vajadus arendada digioskusi ja digiõpet.

Õppijate toetamine

Laiapõhjaline ja hästi toimiv õppijate **tugisüsteem**, mida veavad eest kompetentsed ja pühendunud inimesed, on sageli leidnud tunnustust tugevusena. Õppijatega tegeletakse individuaalselt, suurt tähelepanu pööratakse hariduslike erivajadustega õppijatele, sealhulgas leides viise, kuidas ka teised õpilased saavad neid õppetöös toetada. Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuse mehaanika ja metallitöö, mootorliikurite, laevandus- ja lennundustehnika ning transporditeenuste õppekavarühmades ja Tallinna Tervishoiukõrgkoolis tõstis komisjon esile, et tugiteenused on kättesaadavad kõigis õppekohtades, sh vene emakeelega õppijatele. Tartu Kutsehariduskeskuse tugikeskus tegutseb väga heas koostöös ja süsteemselt, analüüsitakse tegevuste tõhusust ja kavandatakse parendused, väljalangevuse ennetamisel

on kesksel kohal õpiraskuste varajane märkamine ja sekkumine. Tartu KHK hea praktikana väärrib esile toomist mentorite süsteem, kus mentor toetab õppija hakkamasaamist.

Õpikeskkond

Õppimist toetav õpikeskkond on endiselt üks sagedasemaid tugevusi. Kaasaegsed õppetingimused, sh praktilise töö võimalused ja toetavad taseme- ja täiendusõpet. Välja on toodud kaasaegsed tehnoloogilised võimalused, näiteks simulatsioonikeskus Tallinna Tervishoiukõrgkoolis ja innovatsioonilabor Kuressaare Ametikoolis. Mitmel korral, nt Viljandi Kutseõppekeskuses ja Tallinna Lasnamäe Mehaanikakoolis on tugevusena märgitud õppimist toetav sotsiaalne keskkond. Materjalide keskkonnasäästlik kasutus ja olemasolevate võimaluste efektiivne kasutus on tugevus nt Rakvere Ametikooli ja Viljandi Kutseõppekeskuse ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühmades.

Õppemeetodid

Komisjonid on korduvalt tugevusena välja toonud **praktilise sisu ja eesmärgiga** õppemeetodid, nt projektõpe, meeskonnatöö, õpilasfirmad, õppekäigud, mis toetavad ka õppijate üldpädevuste arengut. Esile on tõstetud Kuressaare Ametikooli, Tallinna Ehituskooli, Tartu Kutsehariduskeskuse ning Haapsalu Kutsehariduskeskuses rakendatud projektõpet. Tervikõppe kogemus toetab õppimiskeskust, lõiminguid ning koostööd. Õpikogemuse rikastamiseks on õpilastel võimalik osaleda ka rahvusvahelistes ja kogukonnaprojektides.

Koostööd õpilastega ja nende arvamuse arvestamisega õppesisu, -meetodite ja hindamise arendamisel on tugevusena välja toodud Kuressaare Ametikooli tarkvara ja rakenduste arenduse ning analüüsi, juhtimise ja halduse ning majandusarvestuse ja maksunduse õppekavarühmades ning Tallinna Tööstushariduskeskuse transporditeenuste õppekavarühmas. Õppijate kaasamine õppeprotsessi arendab õppijates õppimise eest vastutuse võtmist.

Digiõpe

Kuigi digipööre on olnud ühe Elukestva õppe strateegia eesmärgina tähelepanu all juba aastaid, tõusis see teema kõikide koolide, õpetajate ja õpilaste jaoks reaalselt päevakorda aastal 2020 COVID-19 kriisist tingitud distantsõpe tõttu. Nagu võis lugeda ühe kooli eneseanalüüsi aruandest: COVID-19 kriis testis kooli digipädevust. Hindamiskomisjonid pöörasid digiõppe sisule ja korraldusele tõsist tähelepanu. Kuigi digilahenduste kasutamine õppematerjalide loomisel ja ka kättesaadavaks tegemisel toodi välja ka tugevusena, nägid komisjonid siin sagedamini siiski arenguruumi. Digiõppe materjalid on küll olemas, kuid vajavad praeguseks sageli ajakohastamist ja väljundipõhise õppe põhimõtetega vastavusse viimist. Tekkinud on selge vajadus uute digiõppe materjalide ja digikursuste järele. Eriti oluline on suurendada digiõppe osakaalu mittestatsionaarses õppevormis.

Komisjonid toovad esile vajaduse arendada nii õpilaste kui õpetajate digioskusi. Distantsõppe edukaks läbiviimiseks ja õppe paindlikumaks muutmiseks soovitatakse korraldada õpetajatele õpikeskkondade kasutamise koolitusi ning koolitusi kvaliteetsete digiõppevahendite ja -materjalide koostamiseks ja kasutamiseks. Komisjonid on soovitanud ka arendada välja IT-alane mentorlussüsteem õpetajatele, seada õpetajate digipädevuste arendamiseks isiklikud eesmärgid, et saavutada meeskonnas mitmekesiste digioskuste olemasolu. Positiivsena märgivad komisjonid, kui koolis töötab

haridustehnoloog, kes pakub tehnilist ja meetoodilist tuge õpetajatele digilahenduste kasutamisel ja õppematerjalide koostamisel.

Praktika korraldus ja läbiviimine

Nii nagu eelmistel aastatel, näevad ka 2020 komisjonid vajadust ja võimalust muuta kooli **koostöö praktikaettevõtetega sisulisemaks**. Endiselt vajab parendamist **praktikajuhendajate koolitamine ning nõustamine**, kus on puudu süsteemsusest ja paindlikust korraldusest. Kuna sageli on ettevõtte praktikajuhendajatel keeruline leida aega koolitusel osalemiseks, soovivad komisjonid välja töötada **praktikajuhendajate e-kursusi**, mida saab läbida ilma kooli tulemata. Samuti soovivad komisjonid mitmekesistada suhtlusvorme ettevõtte praktikajuhendajatega kontakti pidamisel.

Komisjonide hinnangul on praktika **seire ja kontakt praktikakohtadega** ja praktikantidega sageli pigem juhuslik. Tulemuseks võib olla, et info praktika õpiväljundite saavutamise kohta jõuab kooli alles praktika kaitsmisel. Komisjonid soovivad muuta praktikaseire süsteemsemaks ning leida lahendusi, mis võimaldaksid praktika ajal praktikakohtadega ja praktikantidega **rohkem kontaktis** olla, nt kaasata põhiõpingute õpetajaid praktika seiresse ja kasutada rohkem kaasaegseid suhtlusvõimalusi. Arenguruumi on ka praktika dokumentide täitmisel nii, et see toetaks õppija arengut. Praktikaaruanded ja neis sisalduvad enesehinnangud on sageli pealiskaudsed ning ei toeta õppimist. Komisjonid soovivad selgitada õppijatele praktika eesmärgid ja õpiväljundeid ning praktikadokumentide täitmisel pöörata rohkem tähelepanu nende sisulisele poolele.

Arenguvõimalusena soovivad komisjonid mitmel korral muuta **praktikakorraldus paindlikumaks**, et seda oleks lihtsam sobitada nii õpilaste kui ettevõtete vajadustega ja võimalustega. Paindlikkus võimaldaks õpilastel läbida praktika ettevõttele sobival ajal, mitmes jaos ja mitmes ettevõttes, et oleks võimalik sooritada kõiki praktika ülesandeid.

Õppe tulemuslikkuse analüüs ja kasutamine parendamiseks

Õpitulemuste ja tagasiside kogumine, eriti selle tulemuste analüüs ning kasutamine konkreetseteks parendustegevusteks oli kitsaskoht kogu akrediteerimisprotsessi vältel ja on seda ka kvaliteedihindamisel. Tagasiside kogumine osapooltelt (õpilastelt, õpetajatelt, praktikaettevõtetelt) ei ole sageli süsteemne, vaid pigem juhuslik. Puuduste korral soovivad komisjonid muuta tagasiside kogumise protsessi nii, et see oleks juhitud, süsteemne, regulaarne ja kaasav. Osapooltelt saadud tagasisidet tuleks analüüsida ja analüüsi tulemusi kasutada parendustegevuste kavandamiseks ja läbiviimiseks. Ühtlasi soovivad komisjonid seada uuringutele kindlad eesmärgid ja mõõdikud. Kui tagasisidet kogutakse pigem suuliselt vestluste käigus, soovivad komisjonid koguda ka kirjalikku tagasisidet, et see oleks tõendus põhine. Komisjonid on andnud hinnanguid, et arendustegevuste planeerimine ongi jäänud tagasiside puudumise taha.

Arenguvõimalusena soovivad komisjonid rahuloluküsitlusest tulenevate muudatuste kohta anda **perioodiliselt tagasisidet küsitluses** osalenutele, et nad tunneksid end **kaasatuna** ning näeksid nende tagasiside põhjal algatatud parendusi.

Korduvalt on antud soovitus koguda andmeid õppekavarühma-või vajadusel ka õppekavapõhiselt, et oleks võimalik konkreetseid ja spetsiifilisemaid probleeme tuvastada ja analüüsida.

Õpetajad

Kriteeriumid:

1. Õppekavadel on vajaliku kvalifikatsiooniga õpetajad, sh praktikud ja pädevad praktikajuhendajad; õpetajatöö maht ja ametikohad on planeeritud.
2. Õpetajate kutse-, eri- ja ametialane areng lähtub õppekavadest, õppijate vajadustest ja osapoolte tagasisidest ning eneseanalüüsist.

Õpetajate hindamisvaldkonna tugevused ja parendusvaldkonnad on jäänud samaks mis eelmiselgi aastal. Peaaegu kõikides hindamisaruannetes on peamiste tugevuste all välja toodud motiveeritud, pühendunud, kvalifitseeritud õpetajad. Seevastu õpetajate professionaalne areng ei ole alati nii süsteemne ja eesmärgistatud kui peaks ning komisjonide hinnangul vajavad õpetajad siin rohkem tuge.

Pädevad õpetajad

Enamikus hinnatud õppekavarühmades töötavad erialaselt ja pedagoogiliselt pädevad kutseõpetajad. Õpetajaskond on püsiv, motiveeritud ja töötab ühtse meeskonnana. Õpetajad teevad koosööd õppekavade arendamisel, sh valdkonna tööandjatega. Õppeprotsessi kaasatud töömaailma esindajad on professionaalid, kes tunnevad õpetatavat eriala ja töövõtteid meisterlikult. Õpetajad osalevad eriala võrgustikes, erialaliitude ja ühenduste töös, kutsevõistluste korraldamises, kutsestandardite töörühmades ja kutseksamite komisjonides. Seetõttu on nad kursis töömaailma vajaduste ja suundumustega ning arvestavad nendega oma kutsetöös.

Probleemiks on siiski, et sageli on õpetajate **töökoormus** on ning personali jätkusuutlikkuse tagamiseks soovivad komisjonid värvata lisaks kutseõpetajaid, jaotada töökoormus ühtlasemalt, et õpetajatel jätkuks aega kvalifikatsiooni tõstmiseks ja enesetäiendamiseks.

Õpetajate arengu toetamine

Hindamiskomisjonid rõhutavad sageli seda, et kooli juhtkond toetaks süsteemsemalt õpetajate kutse-, eri- ja ametialast arengut. Komisjonid leiavad, et hinnatavates õppekavarühmades on toetus õpetajatele pigem juhuslik, selles puudub süsteemsus, mis võimaldaks toetada õpetajate arengut lähtuvalt vajadustest. Komisjonid soovivad kavandada konkreetseid tegevusi õpetajate arengu toetamiseks. Mitmel juhul täheldavad komisjonid vajakajäämisi õpetajate meetodilises toetamises ja soovivad süstemaatiliselt läbi viia vastavaid koolitusi.

Sageli leiavad komisjonid, et õpetajate **stažeerimine** piirkonna ettevõtetes on ebapiisav ja puudu on süsteemsusest. Stažeerimist peavad aga komisjonid väga oluliseks, sest see võimaldab õpetajatel laiendada koostööd ettevõtetega ning olla paremini kursis töömaailmas toimuvaga. Ka ei ole õpetajate erialased teadmised ja oskused alati ajakohased, mistõttu on komisjonide hinnangul väga vajalik motiveerida õpetajaid stažeerima, et nad saaksid täiendada ja uuendada oma erialast pädevust.

Õpetajad osalevad erialastel koolitustel, sh väliskoolitustel, projektides, Erasmus+ mobiilsuses, kuid mõnikord on komisjonid täheldanud, et need on ühed ja samad õpetajad. Komisjonid soovivad õpetajatel oma tööd sisulisemalt analüüsida, et kindlaks teha koolitusvajadus. Sagedaseks komisjonide

soovituseks on olnud, et õpetajad tutvustaksid aktiivsemalt koolitustel omandatud. Komisjonid soovivad analüüsida ja hinnata koolitustel ja stažeerimisel omandatu rakendamist õppetöös ning kogemusi süsteemselt jagada.

Positiivses võtmes on komisjonid märkinud läbimõeldud ja motiveerivat õpetajate tunnustamise süsteemi, kui kool **märkab ja tunnustab** parimaid töötajaid, mis tõstab töömotivatsiooni ja tahet panustada enesearengusse, nt Tartu ja Haapsalu kutsehariduskeskustes. Kooli juhtkond toetab õpetajate pidevat erialast arengut ja see on hinnatud ka õpetajate endi poolt.

Kokkuvõte

Järgnevas tabelis on välja toodud **peamised tugevused ja parendusvaldkonnad**, mis iseloomustavad õppeprotsessi kvaliteeti 2020. aasta hindamistulemuste põhjal.

Tabel 1. Kokkuvõtte tugevustest ja kitsaskohtadest hinnatud õppekavarühmades.

TUGEVUSED	KITSASKOHAD
Õppekavaarendus on eesmärgistatud, süsteemne, juhitud; arvestab õppijate ja tööturu vajadusi.	Õpiväljundite hindamine ei ole alati väljundipõhine, raskusi on hindamiskriteeriumite sõnastamisega.
Õpikeskkond toetab õppijat õpiväljundite saavutamisel.	Praktikakorralduses on puudus süstemaatilistest koostööst kooli, õppija ja ettevõtete vahel.
Õppijate, sh HEV õppijate, toetamine on süsteemne, toimub õpetajate ja tugispetsialistide koostöös ning on tõhus.	Andmete kogumine õppe tulemuslikkuse ja rahulolu kohta ei ole süsteemne, andmeid ei analüüsita ega kasutata parendustegevusteks.
Õpetajad on motiveeritud, pühendunud, kvalifitseeritud.	Toetus õpetajate enesearengule, sh stažeerimisele on süsteemitu.
Õppes on kasutusel praktilise sisu ja eesmärgiga õppemeetodid, nt projektõpe, meeskonnatöö, õpilasfirmad.	Õpetajate ja õpilaste digioskused vajavad arendamist, et edukalt digiõpet ja digiõppematerjale luua ja rakendada.

Hindamiskomisjonide sõnumid kutsehariduse osapooltele

Lisaks ettepanekutele, mis on koolile aluseks parendustegevuste kavandamisel, oli komisjonidel sõnumeid ka teistele kutsehariduse osapooltele – kutsestandardite arendajatele, kutsevõistluste korraldajatele ning Haridus- ja Teadusministeeriumile. Need sõnumid tulenesid peamiselt vestlustest kutseõpetajatega, praktikajuhendajatega ettevõtetes ja valdkonna tööandjate esindajatega. Kutsehariduse hindamisnõukogu tõi olulisemad sõnumid välja oma hindamisotsustes ning EKKA on need edastanud vastavale osapooltele.

Ehituse ja tsiviilrajatiste õppekavarühma hindamiskomisjon soovib tungivalt ehituse valdkonna uued kutsestandardid töötada välja selliselt, et need võimaldaksid õppekavu paindlikumalt koostada. Komisjon

soovitab luua ehitusvaldkonna õppekavad selliselt, et esimesel õppeaastal läbivad õpilased koos ehituse üldaineid (st kõikidele 1. aasta õpilastele rakenduks n.ö erialavaliku aasta) ning teisel aastal toimub erialane spetsialiseerumine. See võib suurendada ehituse erialade populaarsust ja vähendada väljalangevust.

Soovitus kooli pidajale puudutab õpetajatele **riigi poolt seatud stažeerimise kohustust**, mille täitmiseks peab kool ise teiste ressursside või projektide arvelt leidma vahendid. Komisjoni soovitus on reguleerida stažeerimise korraldust koos vastavate lisavahendite (õpetajale tundide vaba aeg stažeerimiseks koormuse sees, asendusõpetaja tundide tasustamine, ettevõttes juhendaja tasustamine, kuna ta ei saa sellel perioodil maksimaalselt oma tööle pühenduda) eraldamisega selleks tegevuseks.

Komisjon soovitab **mehhatroonik-tehnika kutsestandardi** loojatel vaadata üle mehhatroonik-tehnika 5. taseme kutseeksami tingimused ning kaaluda loobumist töökogemuse nõudest esmakutse taotlemisel, kuna kooli lõpetajal reeglina puudub nii pikk tööstaaž.

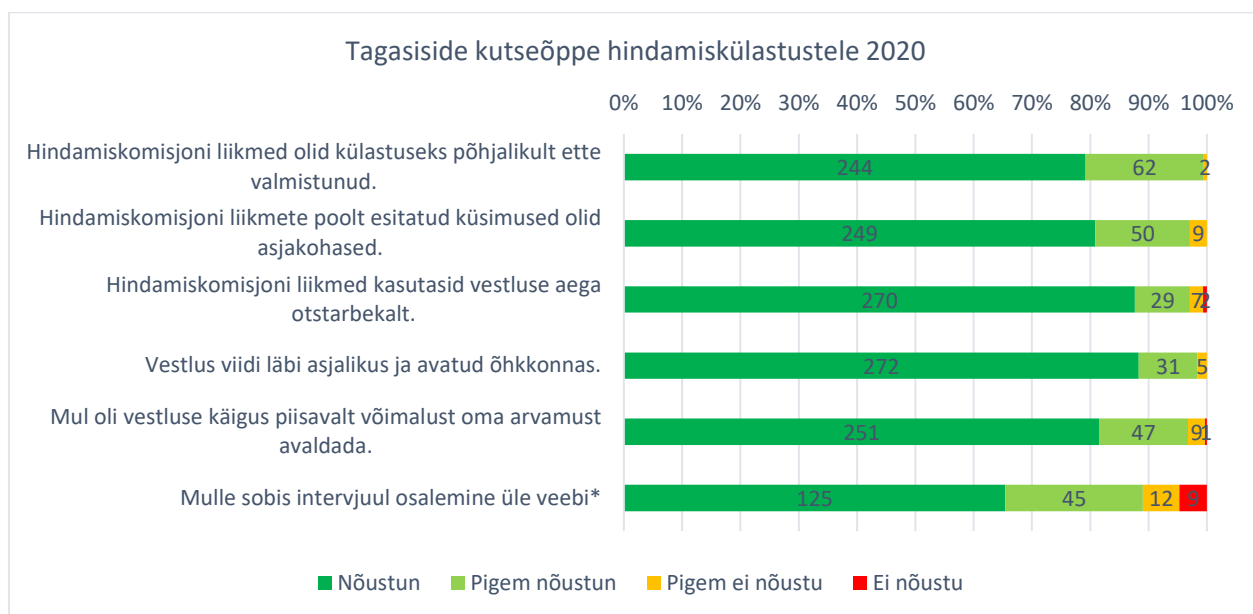
OSAPOLTE TAGASISIDE JA SELLE KASUTAMINE PARENDUSTEKS

Koolide tagasiside hindamiskülastustele

EKKA küsib hindamiskülastusele vestlustel osalejatelt tagasisidet elektroonilises keskkonnas pärast vestluste toimumist, enne esmase hindamisaruande koolile saatmist, et vastused ei oleks hinnangutest mõjutatud. Hindamiskomisjonide tööle andis tagasisidet üle 300 vestlustel osaleja – õpilased, kutseõpetajad, tugispetsialistid, koolijuhid ja praktikakohapoolsed juhendajad.

Tagasiside kokkuvõttest nähtub, et vestlustel osalejad on valdavalt rahul komisjoni ettevalmistusega, vestluste õhkkonna ja küsimuste asjakohasusega (hinnangute keskmine 3.81 skaalal 1.00–4.00). Eelmise nelja hindamisaasta võrdluses on rahulolu komisjonide tööga püsinud stabiilselt kõrge, hinnangute keskmine on 3.80 (skaalal 1.00–4.00).

2020. aasta sügisel küsisime vestlustel osalejatelt muuhulgas, kuidas neile sobis virtuaalvestlus (*joonisel märgitud**). Külastuse läbiviimine veebis sobis 90% sellele küsimusele vastanutest. Sügisel toimus ka tavapäraseid külastusi koolis või hübriidkülastusi, kus mõned inimesed osalesid veebi kaudu.

Joonis 3. Tagasiside hindamiskülastustele 2020.

Hindamiskomisjoni **ettevalmistustöö** paistab silma vestlustel. Siis on näha, kuivõrd põhjalikult on komisjon analüüsinud kooli eneseanalüüsi aruannet, tutvunud kooli kodulehe ja dokumentidega ning hinnatava õppekavarühma kontekstiga. Vastanutest 99% on rahul komisjoni ettevalmistusega. On mitmeid kommentaare, kus vastajad tõdevad, et komisjon oli teinud põhjaliku ettevalmistustöö: „Komisjon oli teinud head eeltööd, küsimused olid täpsustamise tasandil.“; „Super hästi valmistunud komisjon oli! Põhjalik, teemat valdav.“. Siiski on kommentaaridest näha, et alati ei ole kõik komisjoni liikmed ühtviisi kursis hinnatava õppekavarühma sisu või kutseõppe nõuetega. Oleme komisjone suunanud senisest enam tegema koostööd enne hindamisvestlust, et küsimused läbi arutada ja vajadusel jagada teadmisi kutseõppe spetsiifika kohta nt tööandjate esindajatega. Komisjoni veebikohtumised annavad selleks suurepärase võimaluse. Samas peegeldub vahel kommentaaridest, et koolipoolsed vestlustel osalejad ei ole piisavalt kursis eneseanalüüsi sisuga, mistõttu võib neile jääda arusaamatuks küsimuse ajend. Teabepäevadel ja seminaridel oleme koolidele rõhutanud meeskonnatöö olulisust eneseanalüüsi protsessis. Samuti aitab vestluse tausta mõista, kui osalema kutsutud õpilased, praktikajuhendajad, koostööpartnerid oleksid kursis hindamise eesmärgi ja eneseanalüüsiga. Siinjuures on väga oluline eneseanalüüsi kvaliteet – **sisukate vestluste eelduseks on sisukas eneseanalüüsi aruanne**. Arenguruumi on eneseanalüüsides täpsuses ja ülevaatlikkuses, vahel ka lähtumisel hinnatava õppekavarühma õpilaste ja õppe spetsiifikast. Koolide seminaridel toob EKKA välja ilmnunud kitsaskohad aruannetes, käsitleme rühmatöös rõhuasetusi praktiliste näidete põhjal, et koolimeeskondi aruannete koostamisel toetada.

Vestlustel esitatud **küsimuste asjakohasuse** kohta on toodud enamasti tunnustavaid kommentaare, nt „Vestlus oli sujuv; küsimused olid loogilised, asjatundlikud; ... teadlikud, kuidas meie koolis asjad käivad“. Nagu ka eelmise aasta tagasisidest ilmnes, toovad kriitilisemad kommentaarid esile, et komisjonidel tuleb küsimusi täpsemalt suunata, arvestades vestlusel osaleja vastutusvaldkonda (juhtkonna liige, juhtivõpetaja, tugispetsialist) aga ka õpilaste konteksti, nt kas praktika on läbitud või mitte.

Vestluste aja täpne ja otstarbekas kasutamine tähtsustus veelgi enam veebivestlustel, kus tuli ette ajakadu tehnilistel põhjustel. Komisjonidel tuli sel juhul seada fookus olulisematele küsimustele, et püsida ajakavas. Tagasisides on märgitud oskuslikku vestluse juhtimist: „*Meeldis, et kui vastaja läks liiga üldiseks või kaldus teemast kõrvale, siis täpsustavad küsimused tõid kiirelt teemasse tagasi ja teistel kuulajatel oli hea teemat jälgida.*“ Õpilane toob esile, et igaüks sai nii eraldi sõna kui ka koos arutada. Teise õpilase arvamuse kohaselt „*ei olnud mõttetult istumist, vaid kogu aeg arutelu käis*“. Juhtkonna liige kinnitab: „*Täpsus oli suurepärane!*“

Jätkuvalt on kitsaskoht, et komisjonid ei planeeri vestluseks piisavalt aega, nt „*Aega jäi isegi puudu nende meelest, nad oleksid tahtnud rohkem küsida.*“ Oleme komisjonidele soovitanud planeerida pikem vestluste aeg ja pigem ajavaruga. **Koolidele oleme andnud sõnumi aktiivsemalt panustada kava koostamisel, teha vajadusel ettepanekuid korraldada vestlused hajutatult mitmel päeval, jättes vestluseks rohkem aega.** Soovitame ka komisjonidel senisest julgemalt hajutada vestlusi fookusgruppidega. Koolidega on kokku lepitud hindamisnädal ning nt praktikajuhendajate või töökohapõhises õppevormis õppijatega saab teha vestlused neile sobival ajal ja viisil.

Vestluste **asjaliku ja avatud õhkkonna loomisega** on koolid jätkuvalt enamasti rahul. Veebivestlused siiski avatud diskussiooni ei toeta. Nii koolide esindajad kui ka komisjonid tunnevad puudust silmast-silma arutelust: „*Kuna vestlus toimus Zoomi vahendusel, siis ei tajunud õhkkonda*“.

Tagasiside andjate kommentaarid **võimaluse kohta oma arvamuse avaldamiseks vestlusel** peegeldavad, kuivõrd vestlusele kutsutute arv ja planeeritud aeg on kooskõlas. Tagasisidest nähtub, et enamik vastajatest on sellega rahul, nt „*Aeg oli küll piiratud, aga komisjon leidis väga oskuslikult selleks aega, et saaksin oma arvamust avaldada*“ või „*... kuulati, ei segatud, ei antud hinnangut, pigem aidati küsimustega kaasa*“. Kriitilisemad kommentaarid osutavad taas kitsaskohale vestluseks ebapiisava aja planeerimisel – kui küsitletavaid on palju, ei saa kõik oma arvamust avaldada.

Veebivestluste puhul on häirivate teguritena toodud tehnilisi probleeme või et veebis vestluseks oli osalejaid liiga palju. Positiivsena on toodud, et veebivestlus hoiab kokku „*asjatut lobisemist*“ ja „*sai töökohalt lahkumata osaleda*“. Kindlasti on veebivestluste võimalus väärt järgimist edaspidistes hindamistes, hoides kokku osalejate aega.

Õpilaste arvamused hindamisvestluste kohta väljendavad mõnigi kord vajadust, et neid ka koolis rohkem kuulataks ja kaasataks:

- „*Küll oleks tore, kui arutletud kitsaskohad saaksid õpilassõbralikuma lahenduse. Seda eriti sessiooniõppes.*“

Muidugi tuleb komisjonidel arvestada õpilaste eripäraga. Toome välja mõned õpilaste kommentaarid:

- „*Kuidas teavad esimest kuud koolis olnud õpilased praktilal osalemise ja kõikide õpetajate ainete kohta, kui tunde pole veel olnud*“; „*Vestlus oleks võinud olla mitte nii ametlik*“.
- „*Kui vestlus jõudis venekeelsete õpperühmadeni, siis ei tekkinud võimalust kaasa rääkida või täiendada, kui mõni sõna või vastus jäi arusaamatuks.*“

Õpilaste arvamuse olulisuse kvaliteedi hindamises, sh sisehindamises saab kokku võtta ühe õpilase kommentaariga: „*Ma arvan, et koolikülastused saaksid olla veelgi tõhusamad, kui nendes osaleks*“

arvuliselt enam õpilasi. See aitaks avardada veelgi arvamuste rohkust ning süsteemset arendus- ja parendustööd efektiivistada.“

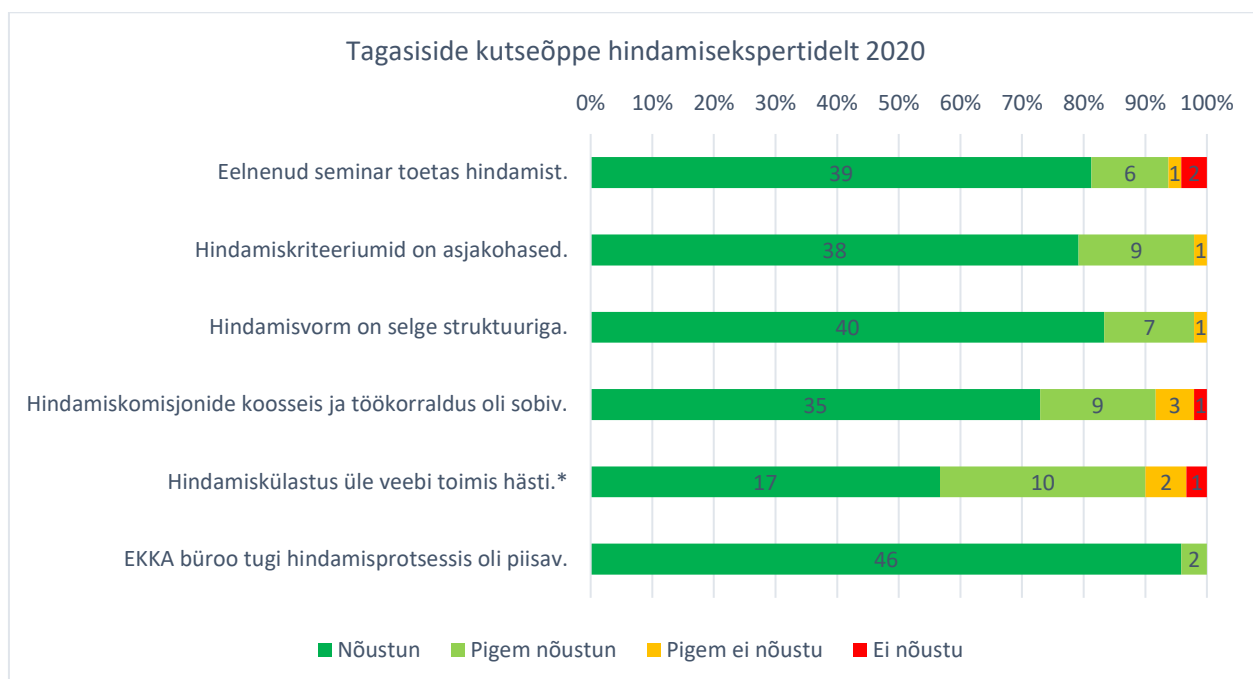
Tagasisides on võimalus teha **ettepanekuid hindamisprotsessi parendamiseks**. Alustame ühe õpilase tähelepanekust, et kuna õpilased on sageli erinevas vanuses, õppetasel, kogemuse ja vajadusega (nt täiskasvanud töö ja pere kõrvalt õppijad või äsja põhikooli lõpetanud), siis oleks mõistlik **planeerida eraldi vestlused õpilaste grupiti**. Eneseanalüüsi koostajad koolides ei pea otstarbekaks, et õppekavade andmed, andmebaasidest ja avalikest dokumentidest leitav info tuleb aruandesse või lisatabelitesse kirjutada, kui „*kõik vajalikud dokumendid asuvad kättesaadavates infosüsteemides (siseveeb, TAHVEL), milleks neid eraldi esitada.*“ EKKA juhib koolitustel ja juhendmaterjalides komisjonide tähelepanu, et ei küsitaks üle infot, mis on kättesaadav EHISest, kooli kodulehelt või sisaldub eneseanalüüsis viidatud avalikes dokumentides.

Sageli kuuluvad hinnatavad õppekavarühmad sama osakonnajuhataja või juhtivõpetaja vastutusvaldkonda, kes on ka eneseanalüüside eestvedaja. Nende inimeste töökoormus on suur ja -puudust tuntakse ühtse eneseanalüüsi protsessi eestvedajast ja toetajast kooli tasandil.

Ootuse komisjonide tööle saab kokku võtta ühe praktikakoha esindaja kommentaariga: „*Väga professionaalne, avatud ja sõbralik komisjon. Ka vastajate arv oli valitud piisavalt. Meeldis isegi kuulda, kuidas teistel praktikakohtadel on asjad korraldatud. Tekkis väike "eksamitunne", kuid see oli ainult hea.*“

Hindamiskspertide tagasiside kvaliteedi hindamise protsessile

EKKA küsib iga hindamisperioodi lõpus tagasisidet ka hindamiskomisjonide liikmetelt. Hindamise protsessile andis tagasisidet 48 hindamisksperti. Küsime, kui võrd asjakohane ja piisav oli hindamisele eelnev koolitus ning EKKA tugi hindamise kestel; kas hindamiskriteeriumid on arusaadavad ning hindamisvorm selge struktuuriga. Uurime ka, kas komisjonide koosseis ja töökorraldus oli sobiv ning kas kõigi komisjoni liikmete panus hindamisprotsessi oli piisav. Eraldi küsime esimehe ja sekretäri töö kohta, sest nende roll hindamisel on eriline. Teisel poolaastal, kui hindamiskülastused toimusid COVID-19 pandeemia tõttu põhiliselt üle veebi, lisasime küsimuse veebipõhiste külastuste kohta (*joonisel märgitud**).

Joonis 4. Tagasiside kutseõppe hindamisekspertidelt 2020.

EKKA tuge hindamisprotsessis on pidanud tõhusaks 100 % vastanutest. Hindamiseksperdid toovad välja koordinaatorite suure ja toetava rolli, teda on nimetatud isegi komisjoni „tugiisikuks“.

Hindamiseksperdid olid rahul **hindamisele eelnenud seminariga** – 94% vastanutest leidis, et seminar toetas hindamist. Kaks inimest, kes leidsid, et seminar ei toetanud hindamist, lisasid kommentaari, et seminaril nad ei osalenudki. Eksperte, kes liitusid hindamiskomisjonidega hiljem ja ei osalenud seminaril, toetasime individuaalselt. Kui aasta esimese koolituse jaanuaris saime läbi viia nii, et eksperdid olid kohapeal ja kõik suhtlesid näost-näku, siis septembris toimusid koolitused juba virtuaalkeskonnas. Keskkonna muutus hinnanguid ei mõjutanud. Kommentaarides hindasid nii kogunud kui ka esmakordselt hindamisel osalevad eksperdid seminari väga vajalikuks, eriti tõsteti esile praktiliste ülesannete lahendamist rühmatöona, „...*mis andis tunnetust protsessi kohta, mis ees ootab.*“ Kuna enamus meie kutseõppe eksperte on koolidest ja võivad hindamises osaleda nii hindaja kui hinnatava kooli esindaja rollis, leidsid seminaril osalejad, et tuge oli mõlema rolli jaoks: „*Sain seminarilt häid mõtteid ja kinnitust, kuidas oma tööd paremini komisjonis korraldada ja millele kooli eneseanalüüsis tähelepanu pöörata.*“. Kommentaarina on toodud ka, et seminari ja hindamise vahe oli väga pikk.

Alates 2021 on komisjoni toetamine struktureeritum ja peaks tasandama koolituse ja hindamise vahelisest pikast pausist tingitud unustamise ja sellest tuleneva ebakindluse: EKKA koordinaatorid viivad ühe osana komisjoni esimesest tööseminarist läbi lühikoolituse, mille käigus tuletatakse meelde tähtsamad sõnumid hindamise kohta. Vahetult enne hindamiskülastust räägitakse üle hindamiskülastuse põhimõtted ja pärast külastust aruande kirjutamise olulisemad aspektid.

Komisjoni töökorraldust ja koosseisu hinnates toodi korduvalt positiivses võtmes esile, „... *kui liikmete hulgas on nii õppeasutuste kui ka töömaailma esindajad, sh ka eelneva hindamiskogemusega liikmed ja värskest protsessiga liitujad.*“ Need põhimõtted on EKKA komisjonide koostamise aluseks olnud ja nagu näha, leiavad heakskiitu ka komisjonide liikmete poolt. 90% ekspertidest leidis, et komisjoni koosseis ja

töökorraldus oli sobiv, tunnustati koostööd ja selget tööjaotust: „Tööjaotus komisjoni liikmete vahel oli esimehe poolt hästi läbi mõeldud“. Tõrvatilgaks oli, kui mõni komisjoni liige „töösse pea üldse ei panustanud“ ja näiteks „ei teinud rohkem kaasa, kui liitus külastuspäeval ja kui aruanne oli teiste poolt koostatud, andis oma nõusoleku“. Samuti näitavad kommentaarid, kui oluliseks peavad komisjoni liikmed esimehe rolli komisjoni töö juhtimisel. Hea töö leidis esiletõstmist, nt „Komisjoni esimees hoomas väga hästi suurt pilti ning oskas eristada, et mis on oluline ja mis mitte. Toetas liikmeid, näitas üles initsiatiivi, selgitas teistele liikmetele eesmärged...“. Samas oli kommentaare ka selle kohta, kui komisjoni esimees ei täitnud liikmete hinnangul oma rolli, näiteks „Vajaka jäi ühistest aruteludest ning meeskonnatöö korraldamisest.“, „Komisjoni liikmete töö sõltub esimehe poolt antud tööjaotusest ja ülesannetest, siin on komisjoni esimehena arenguruumi.“

EKKA peab järgnevate komisjonide moodustamisel silmas senist tagasisidet eksperdi tööpanusele. Ekspertide koolitustel selgitame liikmete rolle ja vastutust. Oleme hindamiste koordinaatoritele teinud ülesandeks enne komisjoniga töö alustamist rääkida esimehe ja sekretäriga läbi nende rollid ja komisjoni töökorraldus, samuti selgitada komisjoni esimesel tööseminaril komisjoni liikmete tööülesandeid ja erinevaid rolle. Samuti on ekspertide jaoks olemas komisjoni esimehe, sekretäri, koordinaatori ja liikme ülesannete kirjeldused.

Hindamiskõrvalt tagasiside **hindamiskriteeriumitele ja hindamisaruande struktuurile** on meil aidanud näha neid kohti, mis tekitavad ekspertidel segadust ja küsimusi. Näiteks küsimus selle kohta, millise kriteeriumi all mingit õppetöö aspekti, mis nagu kuuluks mitmesse kohta, käsitleda või kuidas ja kus käsitleda õppekavarühma hindamisel juhtimisest ja üldisest töökorraldusest tulenevaid küsimusi, mis oluliselt mõjutavad õppekavarühma efektiivsust. Pöörame neile aspektidele tähelepanu oma koolitustel ja seminaridel ning täpsustame hindamisvormis olevaid juhiseid.

Hindamiskülastuse korraldamine üle veebi oli täiesti uus asi ja sai ekspertidelt palju kommentaare. Kiitvate ja tunnustavate kõrval, nt „Kool oli oma osa kenasti ette valmistanud ja kogu protsess toimus üle veebi sujuvalt“, „Üllatavalt hästi sujus“, oli ka rohkelt arvamusi, et vahetu külastus oleks kindlasti olnud parem: Otsesuhtlus aitab kindlamalt võõraste inimestega kontakti saavutada, tunnetada paremini koolis valitsevat õhkkonda õpilaste seas ja töötajate vahel, veebi vahendusel ei teki meeldivat õhkkonda, mis kohal olles tekib. Mõnel juhul oli tegemist ka tehniliste probleemidega: „Tehniline võimekus ei ole alati piisava kvaliteediga teisel osapoolel.“ Komisjonide liikmed väljendasid rahulolu, kui neil oli võimalik hindamiskülastused kasvõi osaliselt kohale minnes läbi viia: „õnneks saime teha enamust vestlusi koolikülastusega ja vaid osad vestlused tegime üle veebi“.

Välja tahaks tuua kaks arvamust, mis sobivad virtuaalkülastuste teemat lõpetama. Ekspert, kes nägi virtuaalkülastuste puhul mitmeid miinuseid, leidis lõpuks, et „... kui peaks veel olema vaja üle veebi hindamiskülastust teha, siis nüüd kogemus olemas, kuidas selleks valmistuda.“ Ühe teise eksperdi arvamus, millega me kindlasti nõustume: „Kui pole vajadust õppekeskkonda vaadelda, võib ka norm olukorras kaaluda hindamist üle veebi. See on korralik ressursi kokkuhoid.“

Tagasiside küsimustiku täitmisel oli ekspertidel võimalik teha ettepanekuid ja anda soovitusi **hindamisprotsessi edasiseks arendamiseks**. Saime soovitusi olla koolide õppekavarühmade eneseanalüüsi aruannete osas nõudlikum ja selgitada, et enesehindamise aruanne peab neile endale olema oluline. Vastasel juhul on see „nagu õppimine õpetaja jaoks, millest hiljem on vähe kasu.“ Sarnast

tagasisidet oleme saanud ka vestlusel komisjonide liikmetega. EKKA on 2021 üheks oma prioriteetseks tegevussuunaks seadnud koolide eneseanalüüsi aruannete kvaliteedi edendamise. Töötame juhendite, koolituste sisu ja nõustamise teemadega.

„Kutsehariduse kvaliteedi hindamine ja kindlustamine“

LISA 1 Kvaliteedi hindamise tulemused 2019–2020 koolide tähtajatu õppeõigusega õppekavarühmades

Tabelis on toodud aastatel 2019-2020 hinnatud tähtajatu õppeõigusega koolide õppekavarühmad ja tulemused. Järgmise hindamise tähtaeg: **6 a** pärast, **6 a** pärast kõrvaltingimuse täitmisega, **3 a** pärast. *Õppekavarühmade pikemad nimetused on tabelis märgitud 1-2 märksõnaga.*

1	Haapsalu KHK	majutamine ja toitlustamine	koduteenindus	reisimine	ehitus	majandusarvestus	sekretäri- ja kontoritöö	andmebaaside	materjalide töötlemine
		käsitöö	lastehoid	sotsiaaltöö					
2	Ida-Virumaa KHK	majutamine ja toitlustamine	koduteenindus	reisimine	juuksuritöö	mehaanika	mootorliikurid	transpordi-teenused	ehitus
		elektrienergia	majandusarvestus	juhtimine	sekretäri- ja kontoritöö	kaubandus	audiovisuaalsed tehnikad	käsitöö	andmebaaside
		tarkvara	elektroonika	toiduainete töötlemine	tekstiili töötlemine	keemia- tehnoloogia	kaevandamine		
3	Järvamaa KHK	majutamine ja toitlustamine	koduteenindus	ehitus	mootorliikurid	transpordi-teenused	kaubandus	põllundus	kalandus
		veterinaaria	elektrienergia	sotsiaaltöö	andmebaaside	keemia- tehnoloogia			
4	Kehtna KHK	majutamine ja toitlustamine	ehitus	arhitektuur	andmebaaside	tarkvara	mootorliikurid	transpordi-teenused	kaevandamine
5	Kuressaare Ametikool	majutamine ja toitlustamine	juuksuritöö	reisimine	ehitus	mootorliikurid	majandusarvestus	juhtimine	tarkvara
		toiduainete töötlemine	materjalide töötlemine	tekstiili töötlemine	audiovisuaalsed tehnikad	käsitöö	lastehoid	sotsiaaltöö	
6	Olustvere TMK	majutamine ja toitlustamine	reisimine	majandusarvestus	sekretäri- ja kontoritöö	toiduainete töötlemine	põllundus		
7	Pärnumaa KHK	majutamine ja toitlustamine	juuksuritöö	toiduainete töötlemine	ehitus	metsandus	aiandus	majandusarvestus	juhtimine
		sekretäri- ja kontoritöö	kaubandus	andmebaaside	elektrienergia	elektroonika	mootorliikurid	transpordi-teenused	mehaanika
		materjalide töötlemine	tekstiili töötlemine	sotsiaaltöö					
8	Tartu KHK	majutamine ja toitlustamine	koduteenindus	reisimine	juuksuritöö	ehitus	majandusarvestus	sekretäri- ja kontoritöö	andmebaaside
		tarkvara	mootorliikurid	elektrienergia	elektroonika	mehaanika	toiduainete töötlemine	tekstiili töötlemine	juhtimine
		kaubandus	materjalide töötlemine	transpordi-teenused					
9	Tallinna Tööstushariduskeskus	juuksuritöö	elektrienergia	elektroonika	mehaanika	transpordi-teenused	kaubandus	tekstiili töötlemine	mootorliikurid
		andmebaaside	tarkvara						

10	Tallinna Teeninduskool	majutamine ja toitlustamine	toiduainete töötlemine	kaubandus	juuksuritöö				
11	Tallinna Ehituskool	ehitus	materjalide töötlemine	elektrienergia					
12	Tallinna Lasnamäe MK	ehitus	mehaanika	elektroonika	mootorliikurid				
13	Võrumaa KHK	majutamine ja toitlustamine	koduteenindus	reisimine	mehaanika	elektroonika	andmebaaside	juhtimine	ehitus
		materjalide töötlemine							
14	Valgamaa KÕK	ehitus	mootorliikurid	materjalide töötlemine	majutamine ja toitlustamine	sotsiaaltöö	lastehoid	transpordi-teenused	
15	Viljandi KÕK	ehitus	elektrienergia	mootorliikurid	mehaanika	transpordi-teenused	majutamine ja toitlustamine	koduteenindus	andmebaaside
		tarkvara							
16	Rakvere Ametikool	ehitus	mootorliikurid	transpordi-teenused	reisimine	majutamine ja toitlustamine	toiduainete töötlemine	mehaanika	materjalide töötlemine
		andmebaaside							
17	Vana-Vigala TTK	majutamine ja toitlustamine	koduteenindus	käsitöö	ehitus	materjalide töötlemine	mootorliikurid		
18	Luu Metsanduskool	metsandus	reisimine	aiandus					
19	Juuksurite Erakool „Maridel“	juuksuritöö							
20	Tallinna Tervishoiu Kõrgkool	sotsiaaltöö	lastehoid	teraapia	meditsiini-diagnostika				
21	Tartu Tervishoiu Kõrgkool	sotsiaaltöö	lastehoid	teraapia	meditsiini-diagnostika				
22	Kaitseväge Akadeemia	sõjandus ja riigikaitse							
23	Tallinna Polütehnikum	andmebaaside	tarkvara	elektrienergia	elektroonika	audiovisuaalsed tehnikad			
24	Tallinna Kopli Ametikool	ehitus	elektrienergia	koduteenindus	käsitöö	aiandus			
25	Tallinna Majanduskool	majandusarvestus	rahandus	juhtimine	sekretäri- ja kontoritöö	turundus	kaubandus	tööoskused	
26	Hiiumaa Ametikool	transpordi-teenused	ehitus	materjalide töötlemine	aiandus				
27	Eesti Massaaži- ja Teraapiakool	teraapia							
28	Eesti Esimene Erakosmeetikakool	juuksuritöö							
29	Eesti Merekool	mootorliikurid	transpordi-teenused	elektrienergia					
30	Heino Elleri Muusikakool	muusika ja esituskunstid							
31	Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	elektrienergia	elektroonika	majandusarvestus	juhtimine				
32	Räpina Aianduskool	aiandus	käsitöö	looduskeskkond					

33	Tartu Kunstikool	audiovisuaalsed tehnikad	
34	Sisekaitseakadeemia	vara- ja isikukaitse	
35	Eesti Lennuakadeemia	mootorliikurid	
36	G. Otsa nim Tallinna Muusikakool	muusika ja esituskunstim	audiovisuaalsed tehnikad
37	Tallinna Balletikool	muusika ja esituskunstim	

Tulemused on toodud seisuga 31.03.2021.